

Privremeni nacrt

Istraga o navodima o nehumanim postupanjima s ljudima i nezakonitoj trgovini ljudskim organima na Kosovu¹

Rezolucija 1782 (2011)²

1. Parlamentarna skupština bila je veoma zabrinuta kada je čula navode bivšeg glavnog tužioca Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) da su tokom sukoba na Kosovu počinjeni ozbiljni zločini, uključujući trgovinu ljudskim organima, zločini koji su do danas prošli nekažnjeno i koji nisu bili predmet nijedne ozbiljne istrage.
2. Prema tvrdnjama bivšeg tužioca, ta djela počinili su pripadnici Oslobodilačke vojske Kosova (OVK) nad Srbima koji su ostali na Kosovu na kraju oružanog sukoba te zarobljeni.
3. Prema informacijama do kojih je došla skupština i onima iz krivične istrage koja je u toku, brojne konkretne i podudarne indicije potvrđuju da su neki Srbi i neki kosovski Albanci bili zarobljeni na tajnim mjestima pod kontrolom OVK na sjeveru Albanije i prema njima se postupalo nehumano i na ponižavajući način prije nego što su na kraju nestali.
4. Brojne indicije izgleda potvrđuju da su, u periodu neposredno poslije završetka oružanog sukoba, prije nego što su međunarodne snage stvarno bile u stanju da preuzmu kontrolu nad regionom i ponovo uspostave kakav-takav red i zakon, u jednoj klinici na teritoriji Albanije, blizu mesta Fuše Kruje, nekim zatvoreniciima vađeni organi i odatle slani u inozemstvo za transplantacije.
5. Ove kriminalne aktivnosti, koje su se razvile zahvaljujući haosu koji je vladao u regionu, na inicijativu pojedinih lidera OVK povezanih s organiziranim kriminalom, nastavile su se, mada u drugim oblicima, sve do danas, što je pokazala istraga Misije Evropske unije za vladavinu prava na Kosovu (EULEX) koja se odnosi na kliniku „Medikus” u Prištini.
6. Iako su konkretni dokazi o takvoj trgovini postojali još na početku decenije, međunarodne vlasti nadležne za ovaj region nisu smatrale da je neophodno da se ove okolnosti detaljno ispituju ili su to činile nepotpuno i površno.
7. Posebno tokom prvih godina njihovog prisustva na Kosovu, međunarodne organizacije odgovorne za sigurnost i vladavinu prava (KFOR i UNMIK) morale su da se bore s velikim strukturnim problemima i ozbiljnim nedostatkom kadra sposobnog za povjerene im zadatke. Sve se to pogoršavalo zbog brzog i neprestanog rotiranja osoblja.

¹ Spominjanje Kosova u ovom dokumentu, bilo da je to u teritorijalnom, institucionalnom ili u smislu stanovništva, upotrebljava se u skladu s Rezolucijom 1244 Vijeća sigurnosti UN-a, bez predrasuda o statusu Kosova

² Skupštinsko razmatranje 25. januara 2011. (3. i 4. zasjedanje) (vidi dokument 12462, izvještaj Komiteta za pravna pitanja i ljudska prava, izvjestilac: gosp. Marty). *Dokument usvojen na Skupštini 25. januara 2011. (4. zasjedanje)*

8. MKSJ, koji je počeo inicijalni pregled na mjestu događaja da pronade tragove eventualne trgovine organima, obustavio je istragu. Dijelovi dokaza prikupljenih u mjestu Ripe u Albaniji uništeni su i ne mogu se koristiti za detaljnije analize. Nije bilo naknadnih istraga o slučaju koji je bivši glavni tužilac Haškog tribunala ipak smatrala dovoljno ozbiljnim da je neophodno da na njega skrene pažnju javnosti u svojoj knjizi.

9. Tokom odlučujuće faze oružanog sukoba, NATO je bombardirao, dok je kopnene operacije provodio OVK, *de facto* saveznik međunarodnih snaga. Po odlasku srpskih vlasti, međunarodna tijela odgovorna za sigurnost na Kosovu u velikoj mjeri su se oslanjala na političke snage koje su bile na vlasti na Kosovu, a tu su većinom bile bivše vođe OVK.

10. Međunarodne organizacije raspoređene na Kosovu imale su pragmatičan politički pristup, zauzevši stav da po svaku cijenu treba da se zalažu za kratkoročnu stabilnost, žrtvujući pritom neke važne principe pravde. U dugom periodu malo toga je urađeno da se otkriju novi dokazi o umiješanosti pripadnika OVK u zločine nad srpskim stanovništvom i protiv pojedinih Albanaca s Kosova. Neposredno po završetku sukoba, kada je OVK imao gotovo isključivu kontrolu na terenu, uslijedilo je svodenje računa između različitih frakcija i s onima koji su se, bez ikakvog suđenja, smatrali izdajnicima, osumnjičeni da su saradivali s prethodnim srpskim vlastima.

11. EULEX, koji je krajem 2008. godine preuzeo određene funkcije u sektoru pravosuđa od struktura UNMIK-a, naslijedio je tešku i osjetljivu situaciju, posebno u oblasti borbe protiv teških krivičnih djela: nepotpune datoteke, izgubljeni dokumenti, neprikupljene izjave svjedoka. Zbog toga bi veliki broj krivičnih djela mogao i dalje da prolazi nekažnjeno. Bilo je malo ili nimalo detaljnih istraga o organiziranom kriminalu i njegovim vezama s predstavnicima političkih institucija ili o ratnim zločinima počinjenim protiv Srba i kosovskih Albanaca koji su se smatrali izdajnicima ili rivalima dominantnih frakcija. Ovo posljednje je još uvijek prava tabu tema na Kosovu, iako svi o tome govore privatno i s velikim oprezom. EULEX je izgleda nedavno ostvario izvjestan napredak u ovoj oblasti i treba se nadati da ga politički razlozi neće omesti da ispuni obavezu.

12. Tim međunarodnih tužilaca i istražilaca u okviru EULEX-a, zadužen za istragu navoda o nehumanom postupanju, uključujući i one koji se odnose na moguću trgovinu organima, ostvario je napredak, posebno kad je riječ o dokazivanju postojanja tajnih mjesta OVK za pritvor zarobljenika na sjeveru Albanije, gdje je navodno bilo neljudskog postupanja, pa čak i ubistava. Istraga, međutim, nema poželjnu saradnju s vlastima Albanije.

13. Užasni zločini srpskih snaga izazvali su vrlo jaka osjećanja u svijetu i mišljenje koje se odražava i u stavu nekih međunarodnih agencija, po kojem se uvijek samo jedna strana smatra počinioцем zločina, a druga žrtvom, pa je ova druga nužno nevinna. Realnost je manje jasna i mnogo složenija.

14. Parlamentarna skupština snažno potvrđuje potrebu za apsolutno beskompromisnom borbom protiv nekažnjavanja lica odgovornih za teška kršenja ljudskih prava i želi da ukaže na to da činjenica da su ta kršenja počinjena u kontekstu nasilnog sukoba nikada ne bi mogla opravdati odluku da se ne gone počinioци (vidjeti Rezoluciju 1675 (2009)).

15. Ne može i ne smije postojati jedna pravda za pobjednike, a druga za gubitnike. U svakom sukobu, svi zločinci moraju biti krivično gonjeni i pozvani na odgovornost za svoja nezakonita djela, kojoj god strani da su pripadali i bez obzira na političku ulogu koju su preuzeli.

16. S humanitarne tačke gledišta, najbolnije i najosjetljivije je pitanje nestalih osoba. Od više od 6.000 nestalih koliko je registrirao Međunarodni komitet Crvenog krsta (MKCK), oko 1.400 osoba su pronađene žive i 2.500 tijela je pronađeno i identificirano. U većini slučajeva to su kosovski Albanci pronađeni u masovnim grobnicama u regionima pod kontrolom Srbije i na Kosovu.

17. Jasno je da još nema dovoljne saradnja između međunarodnih agencija s jedne strane i kosovskih i albanskih vlasti s druge na utvrđivanju sudbine nestalih. Dok je Srbija potpuno saradivala, ispostavilo se da je daleko teže obaviti iskopavanja na teritoriji Kosova, i nemoguće, bar za sada, na teritoriji Albanije. Saradnje s kosovskim vlastima posebno nema kad je u pitanju potraga za skoro 500 osoba koje su zvanično nestale nakon što je sukob završen.

18. Radnoj grupi za nestala lica, kojom predsjedavaju MKCK i Ured za nestala lica EULEX-a, potrebna je puna i svesrdna podrška međunarodne zajednice kako bi se prevazišlo opiranje na obje strane. Saznavanje istine i omogućavanje porodicama žrtava da odaju posljednju poštu voljenim osobama na kraju je suštinski preduslov za pomirenje među zajednicama i mirnu budućnost u ovom regionu Balkana.

19. Skupština stoga poziva:

19.1 članice Evropske unije i druge povezane države:

19.1.1 da jasno naznače nadležnosti EULEX-a i/ili drugim međunarodnih sudskih tijela koja imaju mandat da provode naknadne istrage, kao što je priznavanje njihove teritorijalne i privremene jurisdikcije za sve kriminalne radnje vezane za sukob na Kosovu;

19.1.2 da dodijele EULEX-u neophodne resurse, u smislu logistike i visokostručnih kadrova, da bi mogao da se bavi izuzetno složenom i važnom ulogom koja mu je povjerena;

19.1.3 da postave EULEX-u jasan cilj i daju mu političku podršku na najvišem nivou da se beskompromisno bori protiv organiziranog kriminala, kao i da osigura da pravda bude provedena, ne razmatrajući političku svrsishodnost;

19.1.4. da osiguraju sve potrebne resurse za uspostavljanje efikasnog programa zaštite svjedoka;

19.2 EULEX:

19.2.1 da istraje u istraživačkom radu, ne uzimajući u obzir funkcije na kojima se nalaze potencijalni osumnjičeni ili porijeklo žrtava. Da uradi sve da bi rasvijetlio kriminalne radnje koje se odnose na nestanke, indicije o trgovini organima, korupciju i dosluh između organiziranih kriminalnih grupa i političkih krugova, na šta često ima pritužbi;

19.2.2 da preduzme sve potrebne mjere da osigura efikasnu zaštitu svjedoka i stekne njihovo povjerenje;

19.3 MKSJ da u potpunosti saraduje s EULEX-om, posebno tako što će mu predati one informacije i elemente dokaza koji će mu možda pomoći da krivično goni osobe odgovorne za krivična djela u okviru svoje nadležnosti;

19.4 vlasti Srbije:

19.4.1 da ulože maksimalan trud da se uhvate osobe koje i dalje traži Haški tribunal za ratne zločine, posebno general Ratko Mladić i Goran Hadžić, čije nekažnjavanje i dalje predstavlja ozbiljnu prepreku za proces pomirenja i što vlasti drugih zemlja često navode da opravdaju svoj nedostatak entuzijazma kod preduzimanja sudskih postupaka;

19.4.2 da blisko saraduju s EULEX-om, posebno tako što će mu prosljeđivati sve informacije koje mogu pomoći u rasvjetljavanju zločina počinjenih za vrijeme i poslije sukoba na Kosovu;

19.4.3 da preduzmu neophodne mjere da spriječe da u štampu procure informacije o istragama u vezi s Kosovom, što bi moglo ugroziti saradnju s drugim organima i povjerenje u istražni postupak;

19.5 vlasti Albanije:

19.5.1 da bezrezervno saraduju s EULEX-om i srpskim vlastima u okviru procedure čiji je cilj da se sazna istina o zločinima počinjenim na Kosovu, bez obzira na poznato ili pretpostavljano porijeklo osumnjičenih i žrtava;

19.5.2 posebno da preduzmu radnje po zahtjevima EULEX-a za sudsku pomoć u vezi s krivičnim djelima navodno počinjenim u logoru OVK u sjevernoj Albaniji;

19.5.3 da započnu ozbiljnu i nezavisnu istragu kako bi se saznala cijela istina o ponekad konkretnim tvrdnjama o postojanju tajnih zatvora u kojima se navodno nečovječno postupalo prema zatvorenicima s Kosova, srpskog ili albanskog porijekla, tokom i neposredno poslije sukoba; istraga također mora biti proširena kako bi se provjerili podjednako konkretni navodi o trgovini organima koja se navodno obavljala u istom periodu, a dio nje na teritoriji Albanije.

19.6 administraciju Kosova da bezrezervno saraduje s EULEX-om i/ili drugim međunarodnim sudskim tijelima koja imaju mandat da provode naknadne istražne aktivnosti u okviru bilo kojih procedura čiji je cilj da se sazna istina o zločinima počinjenim na Kosovu, bez obzira na poznato ili pretpostavljano porijeklo osumnjičenih i žrtava;

19.7 sve članice Vijeća Evrope i države posmatračke:

19.7.1 da odgovore bez nepotrebnog odgađanja na zahtjeve EULEX-a i srpskih vlasti za pravosudnu saradnju u okviru njihovih trenutnih istraga ratnih zločina i trgovine organima; odgađanje odgovora na ove zahtjeve je neshvatljivo i nedopustivo s obzirom na važnost i urgentnost međunarodne saradnje kako bi se bavili ovim ozbiljnim i opasnim kriminalnim problemima;

19.7.2 da sarađuju s EULEX-om u naporima da zaštite svjedoke, posebno kada te osobe više ne mogu živjeti u regionu i moraju uzeti novi identitet i pronaći novu zemlju prebivališta.

20. Skupština, svjesna da je trgovina ljudskim organima izuzetno ozbiljan problem u cijelom svijetu, kojom se očito krše najosnovniji standardi u pogledu ljudskih prava i dostojanstva, pozdravlja i slaže se sa zaključcima zajedničke studije koju su 2009.godine objavili Vijeće Evrope i Ujedinjeni narodi. Ona se posebno slaže sa zaključkom da je neophodno pripremiti nacrt međunarodnog pravnog instrumenta, koji će postaviti definicije trgovine ljudskim organima, tkivima i ćelijama te propisati aktivnosti koje će se preduzimati kako bi se takva trgovina spriječila i žrtve zaštitile, kao i mjere krivičnog prava za gonjenje počinitelaca.